HAZİRAN 2022

SAYI NO: 4

AKADEMİSYEN GÖZÜYLE

Uluslararası Öğrencilik Tecrübeleri

"HEİDELBERG'DE MİSAFİR ARAŞTIRMACI OLMAK "

Dr. Öğr. Üyesi
Mehmet Ali AKYURT

İstanbul Üniversitesi
Edebiyat fakültesi
Sosyoloji

Heidelberg'de Misafir Araştırmacı Olmak / *Mehmet Ali Akyurt*

İnsan kendi kentini, hatta ülkesini gönüllü olarak bırakıp okumaya başka bir yere niçin gider? Uluslararası öğrenci ya da araştırmacı olarak bir ülkeye gitmenin akla ilk gelen gerekçesi belki yabancı dilini geliştirmek. Gerçekten de bir dili, o dilin konuşulduğu bir toplumsal/kültürel ortamda öğrenip ilerletmek en etkili yol gibi. Ama yabancı dil tek başına bir amaç olamayacağına göre, misafir olacağımız üniversitede tanıyacağımız hocalar, katılacağımız dersler ve kullanacağımız kitaplar, göreceğimiz farklı akademik ve kurumsal uygulamalarla sosyal ortam ve etkinlikler de bizi gurbete çeken başlıca faktörler olarak düşünülebilir.

Burs Bulmak

Öğrenci olarak yurtdışına gitmenin iki şartı var. İlki akademik başvuru ve kabul alma/edilme; diğeri ise geçim, maişet, finansman yahut burs. Yani orada yaşanacak sürenin maddi yükünün karşılanması. Bazı durumlarda öğrenci olmak üzere başvurduğunuz üniversitede aynı zamanda asistan ya da bir projede araştırmacı olarak çalışmanız da mümkün olabilir. Bazı burslar çalışma iznini sınırlarken bazı üniversiteler yarı zamanlı öğrenci işleri açısından zengin seçenekler sunabilir.

Kendi hikayeme gelecek olursam: Türkiye'de bir devlet üniversitesinde araştırma görevlisi olarak çalışan bir doktora öğrencisi olduğum ve (tezim

Almanya ile ilgili olduğundan) Almanya'ya gitmem söz konusu olduğu için önümde iki büyük seçenek vardı: Alman Akademik Değişim Servisi (*Deutscher akademischer Austauschdienst*, kısa adıyla DAAD) ya da TÜBİTAK bursları. Doktora süresinin tamamını orada geçirmek isteyenler için çift diploma imkânı veren, iki danışmanlı, iki dilli "sandviç doktora" seçeneği daha uzun süreli bir

gidiş gelişi gerektirdiğinden, hâlbuki ben asistan olarak belli bir süre izin alabileceğimden bana uymuyordu. Özel olarak TÜBİTAK'ın "2214-A Yurt Dışı Doktora Sırası Araştırma Burs Programı" benim niyetim olan bir süre kalıp dönmek için son derece uygundu. Zaten programın azami destek süresi de 12 aydı. Bu süre zarfında bir yandan maaş almaya devam edip bir yandan da burs alabilecektim ki ailecek gideceğimiz için bu gerekli görünüyordu.

Neden Heidelberg?

TÜBİTAK araştırma önerisinin yanı sıra kabul de istiyordu. Aklımda belli bir hoca veya üniversite yoktu. Eşim ve o zaman iki yaşında olan büyük oğlum açısından, sosyal hayatta Türkçe iletişim kurmanın daha kolay olacağı bir yer seçilebilirdi. Yahut İngilizce'nin daha yaygın konuşulduğu, görece kozmopolit bir Alman şehri şeçilebilirdi. Bu noktada tez izleme jürisindeki hocalarımdan biri Berlin, Frankfurt, Köln, Hamburg gibi şehirlere gitmememizi, Türklerin oradaki yoğun varlığının tez çalışmalarını sosyal açıdan olumsuz etkileyebileceği fikrini dile getirdi. Türklerin olmadığı bir şehir yoktu muhtemelen. Zaten amaç da bu değildi. Fakat bu öneriye göre Türklerin az olduğu Alman şehirlerine yönelmek tezin selameti açısında daha iyi olacaktı. Bahsi geçen hocamın ikinci bir tavsiyesi de, şehirlerin coğrafi yakınlığının farklı üniversitelerden hocalarla temas etmeyi mümkün kılacağı Güneybatı eyaletini, Baden-Württemberg'i tercih etmem yönündeydi.

Almanya'da bütün üniversiteler kütüphane, hoca kalitesi, sosyal imkânlar açısından belli bir vasatın üzerindeydi. Yine de bir kalite farkı ve sıralama da vardı. "Mükemmeliyet Girişimi"ne (*Exzellenzinitiative*) dahil edilen seçkin üniversitelerden biri olursa iyi olurdu. Bunlar arasında, ilk şartı da kısmen

sağlayan Münih, Konstanz, Tübingen, Karlsruhe ve Heidelberg öne çıkıyordu. Listeye elit üniversiteler arasında yer almasa bile, dünya üzerinde sosyoloji biliminin bölüm değil fakülte ölçeğinde varlık gösterdiği tek üniversite olan Bielefeld'i de dahil ettim. Bir yandan da kendi konum olan sosyoloji yöntemi, tarihi, teorisi konularında araştırma yürüten hocaları tespit etmeye çalışıyordum. Başvuru için tespit ettiğim beş altı hoca oldu. Kabul yazısı yahut davet mektubu istemek için bir e-posta atıp kendimi ve araştırmamı tanıtmam yeterliydi. Kürsüler özerk olduğu için kürsü başkanı (*stuhlinhaber*) bir hoca söz konusu olduğunda pratik bir şekilde sadece kendi karar vermek suretiyle istediğim evrakı gönderebilirdi. Kısa zamanda üç kabul mektubum olmuştu: Sosyoloji fakültesine sahip Bielefeld ile Güneybatı'dan Tübingen ve Heidelberg. Türlü akademik, sosyal, sıhhi ve ailevi mülahazalarla Heidelberg'de karar kıldık.

Heidelberg turistik bir şehir. II. Dünya Savaşı'nda Almanya'nın bütün büyük ve orta ölçekli şehirleri bombalanırken hava bombardımanına şu veya bu sebeple dahil edilmeyen birkaç Alman şehrinden biri olması hasebiyle şehrin saray, kale ve suriçi bölgesindeki eski binalar daha iyi korunmuştur. Amerikalı işgal kuvvetlerinin Batı Almanya'da üs kurdukları bir yer olduğu için II. Dünya Savaşı sonrası dönemde hep bir Amerikan nüfus bulunmuştur. Mesleki açıdansa, doktora tez konum itibariyle önemli bir isim olan Max Weber'in ders verdiği, yıllarca yaşadığı, evinin (bugün üniversiteye Uluslararası Öğrenim Merkezi olarak hizmet eden *Max-Weber-Haus*) ve mezarının olduğu şehir olması, ayrıca Heidelberg Üniversitesi Max Weber Sosyoloji Enstitüsü'nde bu geleneği sürdüren, Max Weber'in yöntemsel sorularını sürdüren çağdaş hocaların varlığı beni buraya çekmişti.

Hocayla Tanışma

İlk işim beni davet eden hocayla randevulaşıp yüz yüze tanışmaya gitmek oldu. İnsanın yanına gideceği hocanın insani yönünü önceden kestirmesi imkansıza yakın. Ben de bu konuda yazışmalarımızdan edindiğim izlenimler dışında hiçbir bilgim olmadan yola çıkmıştım. Çok şükür ki kısmetime insani yönü çok güçlü bir hoca düşmüştü. Kültürel ortama ilişkin Amerika'ya giden bir arkadaşımdan duyduğum ailecek ev oturmaları, beraber basketbol oynamak gibi anekdotlar vardı kafamda. Lisedeki Alman hocalarımın da ev davetleri verdikleri vakiydi. Yine de Amerika'dakinden daha resmi bir ilişki olacağını tahmin ediyordum. Tahminimde yanılmamıştım: Bir yönüyle çok sıcak, sempatik, nazik, her açıdan yardımcı, ama aynı zamanda ölçülü bir şekilde mesafeli ve son derece profesyonel bir ilişki kurdu benimle.

Hocaların görüşme saatleri (*Sprechstunde*) kapılarında yazıyordu. Her hafta onar dakikadan altı öğrencinin hocayla görüşmesi mümkündü. Sonraki haftalar için ayrı bir randevu ayarlamak yerine, hocanın sonrasında da müsait olduğunu bildiğimden, ismimi özellikle son on dakikalık dilime yazıyordum. Böylece daha uzun görüşmemiz mümkün oluyordu. Ayrıca gittiğim yaz yarıyılında hocanın bir lisans dersini de takip ettim. Üniversitedeki diğer derslere, yürüyen araştırmama, okuma izlenimlerime ilişkin kritik öneriler, kitap tavsiyeleri, kütüphane kullanımı gibi hususlarda bürokratik yardımlar… Giderken yanımda Türk kahvesi ve lokum götürmüştüm, sağolsun hoca da bir kitabını imzalayarak hediye etti. Hatırladığım dikkate değer bir husus, hocanın dergi hakemliği için ayırdığı geniş mesai idi. Bazen haftanın bir günü sadece hakem raporu yazmak için fakülteye geldiği oluyordu.

Yerleşme

Yerleşme konusunda, öğrenci değil de araştırmacı kategorisinde olduğumuz için kampüs içindeki bir otel niteliği taşıyan "Misafir Evi"ne yerleştik. Aylarca önceden rezervasyon yaptırmamıza rağmen ancak iki aylık bir boşluk bulabilmiştik. Bu da ilk iki aylık süreçte, ziyaretimizin devamı için ev bulmamızı zorunlu kılıyordu. Almanya orta-uzun vadeli planların, bekleme listelerinin ülkesi. Kütüphane çalışma odasından çocuk yuvasına, kiralanacak eve kadar, talebin yoğun olduğu her alanda bekleme listeleri (*Warteliste*) var. Eşyalı bir ev bulmak için Türk cemaatine, internet ve kampüsteki ev ilanlarına başvurduysak, çeşitli evleri görmeye gittiysek de muvaffak olamadık. Artık eşyasız evlere de bakmaya başlamıştık ki, üniversitenin ev bulma hizmeti Hızır gibi imdadımıza yetişti. Üniversitede temas ettiğim bütün memurlar kadın olduğu için böyle söylüyorum: Almanya çalışan memurelerin ülkesi. Kimi zaman bazı haklarım hususunda e-posta yoluyla küçük çaplı yazılı çatışmalara da girdiğimden çalışma biçimlerine daha yakından tanık oldum.

Üniversitede memurelerin ürettiği hizmetler arasında Heidelberg'de ikinci el bisiklet nerelerden alınabilir listesi vardı mesela. Ya da şehirde eduroam'un çektiği sokaklar haritası. Misafir öğrenciler için kalacak yer ayarlama yönergesi hazırlamak, adeta bir emlakçı gibi ev ve oda listelerini güncellemek de görevleri arasındaydı… Allah yüzümüze baktı, Misafir Evi'nden çıkınca, biz de bu memurelerden birinin işini iyi yapması vesilesiyle, şehrin, lafzen "eski şehir" (*Altstadt*) anlamına gelen, "suriçi" diyebileceğimiz tarihî-turistik bölgesinde, fazlasıyla merkezî, Neckar kıyısında, kutu gibi, eşyasız bir eve yerleştik. Eşya toplama süreci biraz vakit aldıysa bile, o da toplumsal düzene intibak anlamında hızlandırılmış bir kurs yerine geçti. Burası TOKİ'nin sosyal konutları benzeri bir

siteydi. Kurumsal ev sahibi-kiracı ilişkileri ve tamirat süreçleri, kiler kullanımı, haftalık apartman temizleme nöbeti (*Kehrwoche*), ortak çamaşır ve kurutma makinası kullanımı gibi uygulamalara dair tecrübe kazandığımız bu sitede Alman, Türk ve diğer milletlerden komşularımız da oldu.

Bürokratik İşler

Heidelberg uluslararası öğrenci ve araştırmacı hareketliliği en yüksek Alman üniversitelerinden biriydi. Dolayısıyla daha gitmeden, yurtdışından gelen misafir araştırmacılar için, uluslararası öğrenci ofisi gibi bir birimle irtibata geçiliyordu. İstanbul Üniversitesi'nde doktora öğrencisi ve araştırma görevlisiydim ama Heidelberg Üniversitesi'nde "uluslararası öğrenci" değil "misafir bilim adamı" (*Gastwissenschaftler*) kategorisi altında sınıflandırılmıştım. Bu da bir yandan, uluslararası öğrenci ofisinin daha geniş çaplı hizmetlerinden yararlanmamın önüne geçti. Ayrıca, doğal olarak Türkiye özelinde onların da bilmedikleri hususlar vardı. O konularda daha önce gidip gelenlerden, ilgili memurlardan bilgi almak ya da internetten araştırmak gerekiyordu. Mesela özel sağlık sigortası yaptırmak yerine Türkiye ile Almanya arasındaki ikili bir anlaşmaya dayanarak Türkiye'de sigortalı olduğumuzu gösteren uygun bir belge ile oradaki bir sigorta şirketine (AOK) gidip hiçbir ek ödeme gerekmeksizin

sigortalı olabildik. Böyle bir anlaşma ve hakkın varlığını tesadüfen öğrenmiştim. Banka hesabı açmak, kira kontratı yapmak, ikamet bildiriminde bulunmak ve belediyeden araba park yeri kuponları almak (yanında verilen park yapılabilecek sokaklar haritası ile birlikte) gibi başlangıç işleri de bunu takip etti. Bir yandan da oğlum için yuva arayışına paralel olarak üniversitenin ve şehrin işleyişini daha yakından anlama imkânı bulmuş olduk.

Günlük Rutine Uyum Sağlama

Almanya sistemler ülkesi. Aslında ilk defa gitmiyordum, daha önce kitap fuarı için birkaç defa birer haftalığına Frankfurt'a gitmiştim. Ama bu kez bir sene gibi görece uzun bir süre kalacaktım, yalnız değildim ve ev tutarak bir anlamda yerleşik hayata geçecektik. Toplu taşıma hatları ve bilet sistemi, kaldırımların bisikletlilere ve yayalara ayrılmış kısımları, çöp ve geri dönüşüm sistemi, farklı yemekhanelerdeki farklı işleyişler, farklı kütüphanelerdeki giriş-çıkış ve ödünç sistemleri, marketlerdeki şişe iade otomatları… Her biri çözülmesi gereken birer bulmaca gibiydi.

Almanya resimli yazılar (piktogramlar) ülkesi. Bizde trafik işaretlerinden ibaret uyarı levhaları neredeyse her yerde, her konuda sessizce düzeni sağlamaya çalışıyor. İşte biz de tabelalara baka baka, bol bol yönerge okuyarak, internet sitelerini karıştırarak, insanları gözlemleyerek, yer yer de sorarak sistemleri çözdükçe oralı olduk. Bir iki ay içinde hem toplu taşıma sistemini çözmüş, hem de bisikletlerimizi almıştık. Ev eşyalarının çoğu gibi bisikleti de ikinci el aldık.

Almanya bisiklet ülkesi. En güneyi hariç büyük ölçüde düzlük olduğu için bisiklet kullanımı hem çok pratik hem de yaygın.

Almanya ikinci el satış ülkesi. Hem online olarak, yaşadığınız yere belli bir mesafeyi tercih edebileceğiniz siteler, hem de yaygın ve özenli ikinci el mağazaları, kermesler, haftalık pazarlar mevcut. Pek çok eşyanın yanı sıra, kiloyla ve santimle kitap satılan hangarvari depolar bile gördük.

Üniversite Ortamı

Derslerin sonunda kapı çalar gibi masalara vuruluyor. En ilginç farklılık herhalde buydu. İki temel ders tipi olarak, (1) kalabalık ve konferans tipi, ders sonunda soruların nadiren alındığı, pek interaktif olmayan amfi derslerine

(*Vorlesung*) gittiğim de oldu, (2) on ila yirmi kişilik, daha interaktif, kişisel sunumların ve tartışmaların da yapılabildiği seminerlere de (*Seminar*).

Amfi dersleri herkese açık olduğu için onlar için ihtiyaç yoktu ama seminerler için hocalara kendimi tanıtan ve niçin bu seminere katılmak istediğimi anlatan birer e-posta yazdım. Muhtemelen bizde de bu tarz bir misafir doktora öğrencisini kabul etmeyecek hoca olmaz. Orada da öyle oldu. Bu şekilde üç seminere katıldım. Hatta birinden, danışman hocamın da öğrencisi olduğu emekli hocanın (*Emeritus*) seminerinden, ödevini yaparak, Almanya'da ders başına tek tek düzenlenen "mezuniyet belgesi" de aldım. Toplamda sosyoloji, Alman sosyolojisi, metodoloji, bilim sosyolojisi ve felsefe alanlarından altı ders izledim ilk dönem. Bunlardan biri de hatta üç hafta sonu, altı gün boyu süren bir "blok seminer"di (*Blockseminar*). İkinci dönem ise hiçbir ders almadım ve vaktimin neredeyse tamamını kütüphanede geçirdim.

Kütüphanede Hayat

Kanaatimce, bir kütüphanede verimli çalışabilmenin kanı ısınmak, elektrik almak türünden rasyonel olmayan bir tarafı var. Bu yüzden, tabii katalog açısından da tatmin edici olan birden fazla seçenek olduğu için, hepsini deneyip çalışma mekânı olarak birini seçmek istedim. Şehir/belediye kütüphanesi, öğrenci kütüphanesi gibi yerler de vardı ama ben koleksiyon açısından yaklaştım ve çevrimiçi katalogda aradığım kitapların en çok çıktığı Merkez Kütüphane ile İktisadi ve Sosyal Bilimler Fakültesi Kütüphanesi'ni denedim ilk etapta. Bu ikisinin çalışma prensipleri arasında ciddi farklar vardı. Gittiğim üçüncü bir kütüphane ise eve yakınlığı ve bazı kitaplar sadece o koleksiyonda olduğu için İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi'ydi.

Merkez Kütüphane'de klasik olarak her branşta belli başlı başvuru eserlerinin bulunduğu okuma salonu dışında, rafların yıl bazlı düzenlendiği, yeni eklenen kitapların sürekli boş raflara eklendiği, dar koridorları labirente benzeyen, "açık raf" yani öğrencilerin de girebildiği ama tematik veya branş branş tasnifin olmadığı bir tür depo kısmı vardı. Burada kendiniz yayın yılı ve katalog numarasına göre kitabı kendiniz bulabiliyordunuz. Ama biraz karışık olduğundan açık raf olmayan bir kütüphanenin deposundan kitap ister gibi online olarak bir seferde beş kitap talep etme hakkınız da vardı. Görevliler bu kitapları toparlayıp depo kısmının girişindeki raflara yarım gün içinde öğrenci

numaranıza göre yerleştiriyorlardı. Henüz açılmamış olan çocuklu çalışma alanı, dizüstü bilgisayarların giremediği "sessiz bölge", ses izolasyonlu bölgelere yerleştirilmiş, tahtalı yuvarlak masalı, randevu sistemi ile çalışan grup çalışma odaları, benim de bir süre bekleme listesinde bekledikten sonra üç ay kadar kullandığım, kitaplarımı ve bilgisayarımı içine bırakabildiğim, cam kapılı, anahtarlı kişisel çalışma odaları, üç büyük ücretsiz tarayıcı bu kütüphanenin anılmaya değer özellikleriydi. Bu yazıcılara isim bile vermiş, döndükten sonra da aynı yazıcıların İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi'nde de bulunduğunu hayretle fark etmiştim.

Kütüphanenin okuma salonları yüksek tavanlı, geniş, ferah ve aydınlıktı. Öğrencilerin bir zanaatkarın takım çantasını andıran kapsamlı kalem kutuları, hukuk öğrencilerinin metal rahleleri ve girişte bir otomattan alınabilen kulak tıkaçları bu kütüphanede bana ilginç gelen diğer hususlardı. Su dışında hiçbir içecek ya da yiyecek sokulmuyor, giriş ve çıkışlarda görevliler tarafından çanta kontrolü yapıldığı için sadece şeffaf torbalarla girmeye izin vardı ve arkalı önlü çevirerek görevliye göstermeniz gerekiyordu. Hatta sırf bu yüzden şeffaf sırt

çantaları yapılmıştı. Girişteki dolaplara ise geceyi dönmeden depozito usulü bir ya da iki euro'luk bozuk para ile çanta ve varsa başka eşyalarınızı bırakmanız gerekiyordu.

İktisadi ve Sosyal Bilimler Fakültesi Kütüphanesi'ni ise daha ziyade fakültede ders olduğu günler kullanıyordum. Fakülte binasının fiziki olarak yarısını kaplayan kütüphane, her katı o kattaki bölümlere ayrılmış, içeride geçiş imkanı olan, boş camlı ve aydınlık okuma salonlarındaki açık raflarda alt branşları içeren ayrıntılı koleksiyonların bulunduğu, ayrıca bir rafta sadece bölüm hocalarının kitaplarının sergilendiği bir yerdi. Bodrum kattaki depo kısmı da açık raftı ama Merkez'den farklı olarak burası da isim bazlı idi. Örneğin Weber'in kitapları ve Weber hakkında yazılmış bütün kitapları bodrumdaki raflarda toplu halde bulabiliyordunuz. Okuma salonlarındaki yoğun talep sebebiyle; tuvalete, kantine ya da yemeğe giderken, kütüphaneye girerken aldığınız, esasen otoparklarda kullanılmak üzere yapılmış saat kartonlarını kalktığınız ana ayarlayarak masaya bırakmanız gerekiyordu. Bu karton yoksa, gelen herhangi biri eşyalarınızı toplayıp kenara koyarak kendisi oraya yerleşebiliyordu. Yahut ayarladığınız saat gelmemiş bir saatse ya da üzerinden on beş dakika geçmişse.

Kampüste Hayat

Bir yerdeki işleyişi çözmek için en iyi yöntem çoğu zaman gözlemdir. Eğer insanın vakti varsa ve tabii mekân müsaitse. İnternet veya panolardaki yönergeleri, uyarı yazılarını okumak her zaman yeterli olmayabilir, zira toplum hayatı çok sayıda yazılı olmayan uzlaşıya dayanır. Örneğin ilk kez gittiğiniz bir yemekhanede, kimseyi engellemeyecek bir köşeye çekilip birkaç dakika etrafı gözlemlediğinizde, bütün sistemi çözersiniz. Sıra nereden başlıyor, ödeme nereye yapılıyor, tepsiler masalarda mı bırakılıyor vb. pek çok sorunuzu insanlar

eylemleriyle cevaplar. İlginç olarak, self servis ve tabakların tartıldığı bölümde bir öğünde yarım kiloya yakın yemek yediğimi gördüm mesela. Bir noktada, hele de vaktim azsa, tabldot menülere yöneldim, biraz da yatakhane alışkanlığıyla.

Buradan aklımda kalan ve sonradan evde de pişirdiğim patates mücveri, uzun Almanca kelimesiyle "Kartoffelreibekuchen". Aklımda kalan bir başka şey, öğrenci kültür merkezi tarzı yemekhane, kafe ve televizyon izleme alanının ve bir de bahçenin olduğu "Mensa"da birkaç sefer niyetlenip gidemediğim bir etkinlik, haftalık Alman polisiye dizisi "Olay Yeri" (*Tatort*) gösterimleriydi.

Şehirde Sosyal Hayat

Alman şehirlerinde iki önemli şey var: merkez tren garı (*Hauptbahnhof*) ve bisiklet (*Fahrrad*). Bit pazarları, ikinci elciler, bilhassa Kilise bahçelerinde kurulan

çocuk eşyası kermesleri/bit pazarları, etnik lokantalar (Türk marketi Günay, İstanbul Döner, bir ara kapanıp taşınan Çiğköftem, Arap lokantası Mahmoud, Hint lokantası Raja Rani), üçüncü nesil kahveciler (özellikle Florian Steiner), "güneşlenme çayırları" (*Liegewiese*), dış çeperdeki Türk marketleri (mesela Serpa), kampüs içi günlük mescitler, şehre çok uzak olmasa da genelde sanayi bölgelerine yakın, cumaları gittiğim Arap ve Türk camileri benim için şehrin diğer önemli noktalarıyla. Heidelberg söz konusu olunca Neckar Nehri'ne paralel yamaçtan akan ve pek çok noktada güzel bir manzara sunan "Filozof Yolu" (*Philosophenweg*) da rutine yerleştirilesi bir yerdi. Bisikletle şehrin içinde ve çevresinde günübirlik geziler de muhakkak ara sıra yapılası. Mangala ayrılan yerlerde mangal yaktığımız, yerli ailelerin girişinden cesaret alıp nehre girdiğimiz de oldu.

Cumaları görece yakın olan Arap camiine gidiyordum. Burada Arapça verilen hutbe eşzamanlı Almanca'ya tercüme ediliyordu. Girişteki dolaptan isim

yazılarak alınan kablosuz kulaklıklarla simultane Almanca çeviriyi dinlemek mümkün oluyordu. Çıkış saati, caminin bahçesindeki kantinde Arapların sevdiği bol kakuleli tavuklu pilav türü basit yiyecekler satılıyordu. Zaman içinde kütüphanede denk geldiğim bazı öğrencileri seçmeye başladı gözüm. Buradaki göz aşinalığı sayesinde bir süre sonra hem meslek olarak (hukukçu, tıpçı, mühendis) hem de köken olarak (Fas, Afrika ülkeleri, Suudi Arabistan, Bosna) çeşitli arkadaşlarım oldu.

İlk iki ay yaşadığımız yerin şebeke suyu çok tatlı olduğundan çayda bile kullanamamıştık, bu sebeple en yakın marketlerden koyu yeşil Saskia marka bir su alıyorduk. Sanırım şehirdeki ilk alışverişimiz de bir Pakistan dükkanından aldığımız çaydanlıktı. Algıda seçicilikten olacak, bir süre sonra yollarda paket paket bu sulardan taşıyan Türk ve Uzakdoğuluları görmeye başlamıştım. Allah'tan ikinci ve kalıcı ikametgâhımızın suyu başka yerden geliyordu ve çay demleyebiliyorduk (İSKİ muadili kurumun sitesinde şehrin hangi bölgesine suyun nereden verildiği ve analiz değerleri yazıyordu). Bu süreçte günlük içecek olarak maden sularına doğru kayıp biraz "Almanlaşmıştık" hatta. Öte yandan bir Türklük alameti olarak, arabamız olsaydı şehrin çevresinde hangi çeşmelerden hangi saatlerde damak tadımıza uygun su doldurabileceğimiz bilgisine de ulaşmıştık.

Oğlumuzun yuvası bizim için önemli bir sosyalleşme ve tanışıp kaynaşma zemini oldu. Bolonya sürecinin öğrencilerin boş zamanını azaltmasından mı, neoliberal dönemde bireyciliğin yaygınlaşmasından mı bilinmez, çöküş sürecindeki bir "ebeveyn girişimi"nin (*Elterninitiative*) sonlarına denk gelmiştik. Üç dört çocuk ve üç yarı zamanlı bakıcı, haftada bir gün ebeveynlerden birinin çalışması gereken bir oluşumdu. Ben de başta bir ebeveyn, sonra da yuva derneğinin saymanı olarak görev aldım. Üniversite ucuza giriş kat bir yer kiralamıştı. Burası, binadaki

plaketten anlaşıldığı kadarıyla, Hegel'in Heidelberg'de geçirdiği iki sene kaldığı evin alt katıydı. Buradaki ailelerden ve bakıcılardan biriyle sonradan karşılıklı ev ziyaretleri de yaptık. Şehrin az dışındaki hobi bahçelerine gittik vs. Tek tek kütüphane, fakülte ve derslerde sosyalleşiyorduk belki (eşim de iki kendi alanında iki derse devam ediyordu) ama ailelerle tanışmak ve ailecek sosyalleşmek için oğlumuzun yuvası iyi bir vesile oldu.

Dili hiç bilmeyen biri için değil belki ama biraz bilen biri için en güzel dil geliştirme yolu belki sokağa çıkmak, komşularla görüşmek, sosyal hayata karışmak. Bunun için dil kursu kadar, belki daha iyisi, İSMEK ya da Halk Eğitim Merkezi muadili *Volkshochshule*'de (VHS, lafzen Halk Üniversitesi) ilgi alanınıza uygun, öğrenmek istediğiniz bir alanla ilgili (diyelim ki arıcılık) bir kursa kayıt olmak da yararlı olabilir.

Türklerin arkadaş, komşu ve esnaf olarak varlığı Heidelberg gibi bir şehirde çok belirleyici olmuyor belki ama belli belirsiz bir güvenlik alanı da yaratıyor. Başlangıçta mihmandarlık yapmanın ötesinde, acil bir durum olursa yaslanabileceği, kendi kültürel dili içinde danışabileceği birilerinin varlığını bilmek insana rahatlık veriyor. Bunun şüphesiz bir dengesi var. O güvenli limana ihtiyaç duymadıkça sığınmamak, olabildiğince o bilinmedik dünyaya yelken açmak da yabancı bir ülkede misafir olarak bulunmanın önemli bir boyutu, hatta gitmişken o ortamdan yararlanmanın kaçınılmaz bir gereği.

Eyalette Sosyal Hayat

Tren seven biri için Almanya bir çeşit cennet. Coğrafyanın büyük ölçüde düz oluşu da bunu kolaylaştırıyor şüphesiz. Almanya'ya gittiğimde ilk yaptığım işlerden biri DB (*Deutsche Bahn*) uygulamasını telefonuma indirmekti. Trenle grup olarak Kara Orman Ekspresi'ne binip Güneybatı Eyaleti'ni boydan boya keşfe çıktığımız da oldu, gelen misafirlerle günübirlik

yerel keşif gezileri yaptığımız da. Günlük eyalet bileti alıp haritadan hiç bilmediğim yakın bir şehir/kasaba seçip gitmeyi de tek kaldığım bir dönem vakit bulduğumda bir defalığına denedim. Böylece insan Alman küçük-orta ölçekli şehirlerinde ortak olan bir örüntüyü rahatlıkla keşfedebiliyor. Örneğin 150.000 nüfusluk Heidelberg de aşağı yukarı 10-15 bin nüfuslu on kadar bölgeden oluşuyordu. "Suriçi" de (*Altstadt*) 10.000 nüfus civarı idi. Gittiğim pek çok şehirde tren istasyonları çevresi ile suriçi bölgeleri ciddi benzerlikler gösteriyordu. Kendi başıma gittiğim bir şehrin suriçi bölgesini gezip üniversitesinin kampüsüne gittiğimde, herhalde kendi internetim o anda sınırlı idi ki, Avrupa hatta dünya çapında öğrencilerin kampüs alanlarında internete erişimini sağlayan Eduroam sisteminin ne kadar değerli olduğunu fark etmiştim. Heidelberg'de de evimizin on metre yakınına kadar bile eduroam çekiyordu, neredeyse eve internet almamız gerekmeyecekti.

Ez Cümle

Almanya farklı bir kültür. Bir dili öğrenmek aynı zamanda bütün bir yaşayış biçimini öğrenmeyi gerektiriyor (Bu konuda gazeteci Larissa Vassilian'ın Alman kültürüne dair, Almanca başlangıç seviyesinde ürettiği, slowgerman.com'da yayımladığı içerikleri tavsiye edebilirim). Daha önce Alman kültürüne bir ölçüde aşina olsam da bir sene kadar o coğrafyada yaşamak benim için farklı bir tecrübeydi.

Yıllardır Almanya'da bu kadar çok Türk yaşarken nasıl olup da orada ilk kez gördüğüm bazı ilginç şeylerin Türkiye'ye hiç nakledilmemiş olması benim için şaşırtıcıydı. Bu kültürel difüzyon ve etkileşimin çikolata, el kremi ve döner gibi şeylerle sınırlı kalması sanki iki kültürün de birbirine alıcı gözle hiç bakmadığını anlatıyor.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ • ULUSLARARASI ÖĞRENCİ MERKEZİ •

İLETİŞİM

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ ULUSLARARASI ÖĞRENCİ UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ

İstanbul Üniversitesi Taş Odalar, No: 22-26 (İktisat Fakültesi Ek Bina II Arkası)
Beyazıt - Fatih - İstanbul / TÜRKİYE
+90 212 440 00 00 (11278) **I** isumer@istanbul.edu.tr **I** iso.istanbul.edu.tr
https://twitter.com/iu_instudents **I** https://www.facebook.com/iuinstudents/